

Personalități locale Ion Chinezu

- Ion Chinezu a fost un mare patriot, eminent om de cultură, traducător, critic literar și organizator al vieții literar-artistice
- A trăit între anii 1894-1966

Ion Chinezu

- S-a născut la data de 15 august 1894, în comuna Sântana de Mureș, (pe atunci în Imperiul Austro-Ungar), într-o familie de țărani.
- A urmat școala în satul natal

Micul « crează » plecat de la Lăntanu
a intrat în istorie prin admirabilul său
gând Românesc, unde și-a pus floarea sa.
flutului și sudoarea trupului!

VASILE BĂNCILĂ
(1974)

- Prea fragil pentru munca fizică și preocupat mai mult spre latura spirituală a existenței, decât cea materială, el a fost sortit încă din copilărie unei „carriere școlare”. A urmat cursurile liceului maghiar romano-catolic din **Târgu Mureș** atrăgând încă de la început atenția profesorilor asupra sa, datorită cunoștințelor sale temeinice de gramatică latină și maghiară, spiritului deschis și puterii sale de asimilare.

- „Avea ochi arzători vădind o flacără ascunsă, trăsături săpate adânc ca brazdele care s-au ridicat și o voce cu sonoruri grave, și o lumină, când licăr de umor, când fulgurație a inteligenței” (N. Balotă, *Ion Chinezu*)

- Tânăr fiind a observat cu interes desfășurarea primului război mondial

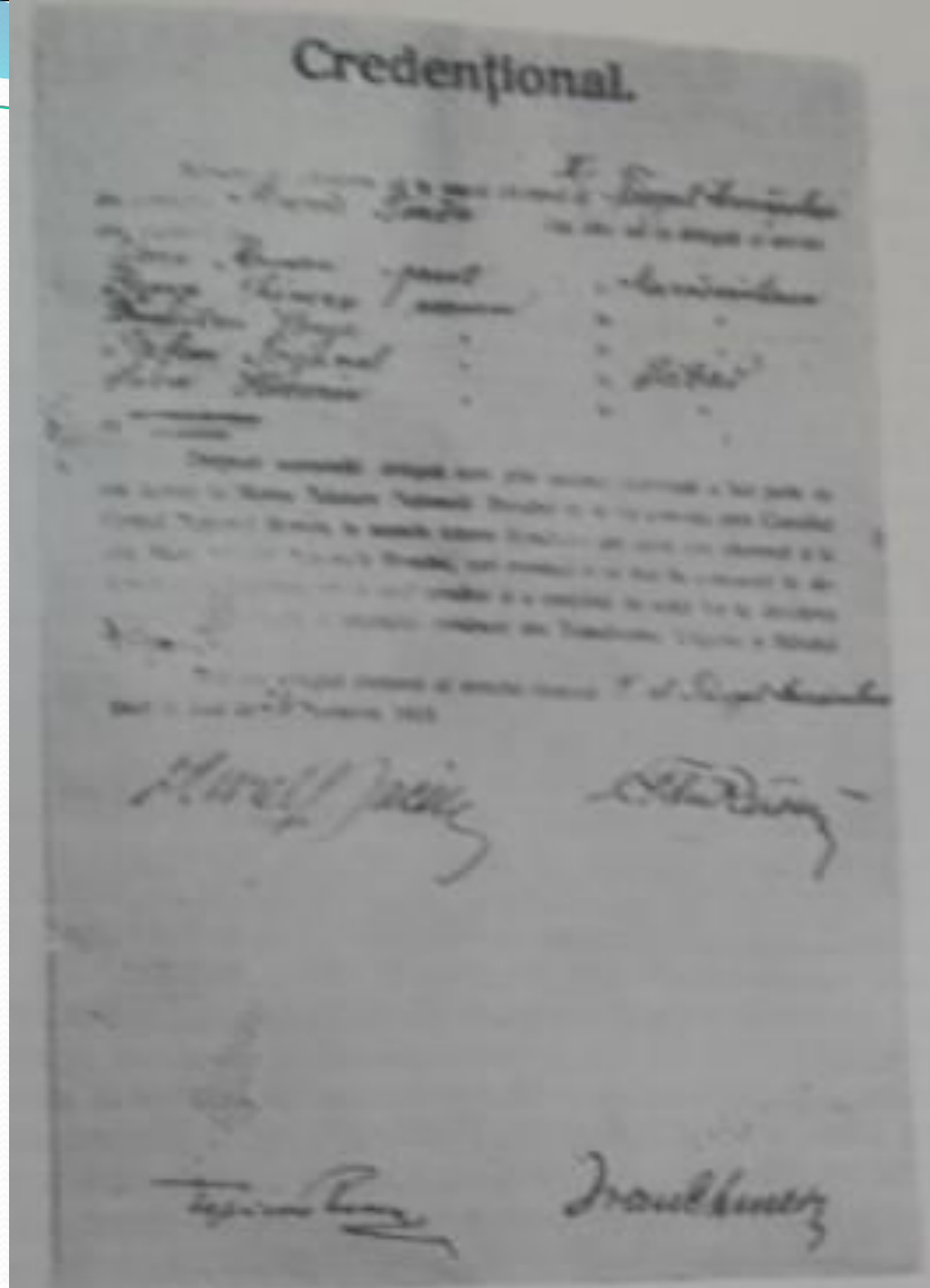

- În imagine generalul Alexandru Averescu vorbind despre victoria de la Oituz din 1917

- În toamna anului 1918 a fost foarte activ:
- A participat la dezbaterile societății „Petru Maior” din Budapesta
- Venind spre Cluj, a luat parte pentru consfăturile pentru organizarea „Senatului poporului român”
- Împreună cu colegul de studii D. Antal din Toplița, ajunge la Târgu Mureș și începe să acționeze febril prin satele din împrejurimi ca membru al Consiliului național local, mobilizând țărani și delegații aleși pentru Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, de la 1 decembrie

- Credențional din 1918 semnat de Ion Chinezu și de delegații din Târgu Mureș

- Urmează apoi Facultatea de Teologie din Blaj, însă renunță pentru că nu i se potrivea și se înscrie la Facultatea de Litere din Budapesta. Pentru a se putea întreține, a lucrat în paralel ca profesor de limbă și literatură maghiară la o familie de nobili maghiari.

- Și-a terminat apoi pregătirea la Facultatea de Litere și Filosofie din București, unde i-a avut ca profesori pe Nicolae Iorga, Simion Mehedinți și Vasile Pârvan.
- După liceență a lucrat ca profesor la **Liceul „Alexandru Papiu Ilarian” din Târgu Mureș (1920-1925)**

„(...) preda limba și literatura română la liceu. Mi-a fost profesor și mie în ajunul bacalaureatului. Lecțiile lui nu le-am uitat niciodată. A intrat la clasă prima oră cu caietele galbene ale revistei *Mercure de France* și cu un volum de versuri în loc de catalog. A tratat de la început cu noi ca și cum nu am fi fost elevi, ci studenții unei facultăți. Ne-a cerut apoi încuviințarea să recite niște versuri:

Oricine ar zice că pe-aici
Au fost vreodată flori,
Privighetori,
Și cărți citite cu-ochii mici
În care latele panglici
Întorsu-s-au de-atâtea ori?”

(George Sbârcea)

„Notam de zor în maculatorul școlar, dar la un moment dat creionul nu a putut să urmărească cuvintele profesorului. Chinezu se rezemase de pervazul ferestrei deschise ca și cum ar fi stat de vorbă într-un salon, cu interlocutorii de aceeași vară și pregătire ca dânsul. Ne-a cucerit de la prima lecție, îl intuiam impresionabil, sensibil, aplicând pe tot ce rostește o marcă personală. Ochii îi sclipeau de înțelegere și inteligență, vorbea cu vitalitate potolită și avea un fel muzical de a spune cuvintele” (George Sbârcea)

- La Târgu Mureș a înființat publicația „*Mureșul*”, de scurtă existență.

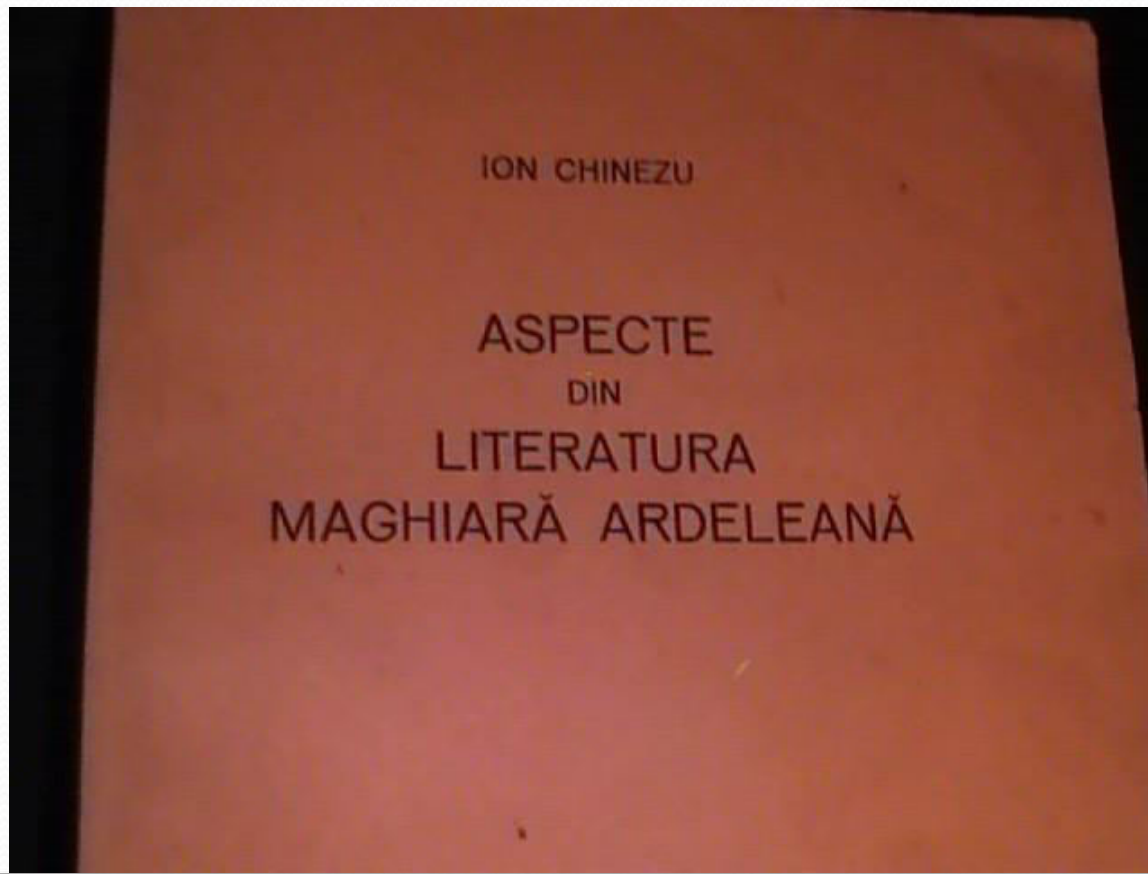

"Babes-Bolyai" University

Franz Josef University
1872-1921, 1940-1945.

- A plecat apoi la Cluj, unde a lucrat ca profesor la Liceul „Gheorghe Barițiu” din Cluj (1925-1940).
- În paralel a urmat cursurile de la **Universitatea clujeană** și a obținut titlul de doctor în litere
- Între 1930-1932 a fost bursier la Universitatea Sorbona din Paris

- Teza sa de doctorat se numește *Aspecte din literatura maghiară ardeleană*
- Aceasta a fost apreciată de istoricul Nicolae Iorga.

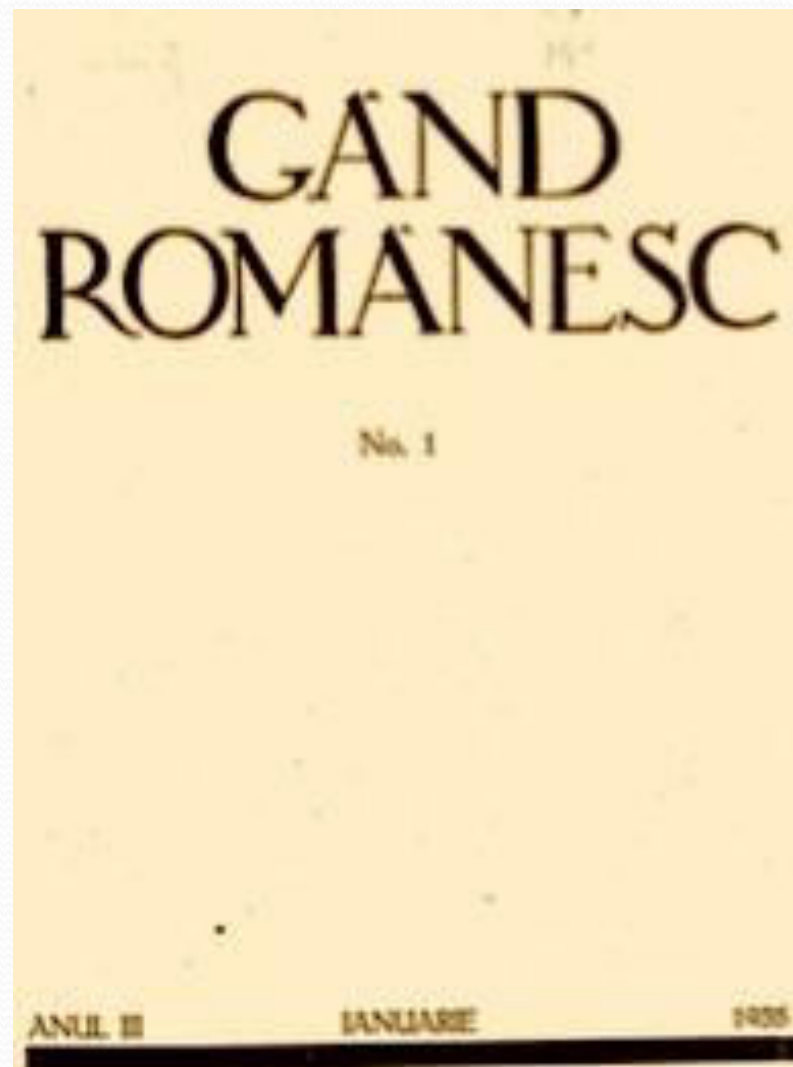

- Profesorul Csehi Gyula de la Universitatea din Cluj remarca următoarele despre Ion Chinezu: *„Mi-a fost dat să mă rușinez, comparând limbajul meu lax, de conversație cu limba maghiară de o nobilă eleganță pe care o vorbea el”*.
- În imagine Ion Chinezu

Ion Chinezu

- Revenit la Cluj, a inițiat și lansat revista de literatură și cultură *Gând Românesc*, care a fost cea mai importantă publicație din Transilvania în perioada interbelică.

...eanu, Victor
V. Benes, Ion
...e Ion Pillat
Bentur, Emil
ca, Aurel Ma-
Gherghinescu
I. Moldovea-
...onne Rossig-
mal cu seamă-
nesc și, în
tangente să-
vista n-a ră-
velor de lite-
lenri Jacquier
lă. În pagini
litate litera-
ond, iar Olga
a tradus poe-
la Carl Sand-
lamare.

...l redactorului
...unat în pag-
...ratori și de a
...nie de ideal-
...ualitate romă-
...spectivă gene-
...constință de
...sală — nu este
...că din sta-
...e critic literar
...se desprinde în
...tor, prin însăși
...lității lui crea-
...tinuta acestei
...ce ne-am pro-
...pe criticul li-
...tare ocupă un
...loria periodice-

...terar foarte se-
...după cum o
...de sinteză în-
...Goga sau că-
...l de viață Me-
...Ardeal (1919—
...înarmat cu un
...logică strinsă,
...Literatura urli

...dörler și Hirtenleuer de Emil Wit-
ting), găsim în schimb la rubrica
intitulată Cărți câteva note de
G.B.D. (G. Bogdan-Dulcă) despre
Flori de mucișcă ale lui Argezi:
„Este pricină să plîngem țara și pu-
blicită care crede — că într-ade-
văr crede — că acest lei de lile-
ratură merită a li plătită și celălă,
lîndcă lei și colea apare și citeo
idee isteafă”. Că astfel de lilei cu
privire la poezia noastră nouă, ex-
primate în limbaj iorghist, erau de-
parte de marea și adîncă înțele-
gere a lui Ion Chinezu față de fe-
nomenul poetic modern, se vădeste
limpede din tonul cu care criticul
literar de la Gînd românesc întîm-
pină, ceva mai tîrziu, aparitia lu-

ION CHINEZU și „Gînd românesc”

...crării lui Tudor Vianu dedicată
poeziei barbiene: „Dsa reușește să
ruineze — lără emiază și lără ar-
tificialității de dialectică „diabolică”, ei
printr-o demonstrație clară, mlă-

...nea modestă și iru-
vestitor supus și iru-
acesta e drumul pe car-
pentru poezia românească

...Așa cum indică citate
sus, Ion Chinezu era
rat sensibil la supreme-
derne ale lirismului no-
nute în opera unui Bar-
gă, dar pretindea poe-
tate emoțională, inte-
rafinată cernută prin-
tea formelor, autenticii
garanțior traucției ce-
auinc; expresia meta-
care desemna folclorului
„continent sculunat”
cu „phtorescul” de sup-
să a sensibilității exig-
toctmal la această cot-
stanțială a poeziei ro-
aici trebuia să porceadă
zie, pe care ei o voia
nivelului realizărilor a-
jore. Adept, după cu-
ăfirmății strecurate în
mele sale cronici de
manesc, al vederilor
terar german Joseph
desciira sensurile au-
teraturii patriei sale
în așul propriu tiec-
ticular din etnosul c-
Chinezu concepea
nouă literatură romă-
mind și imbogățind
dii locale, dar ace-
luza net provincială
or „transilvanismul”
de tip helvetic, pro-
nele cercuri, și năzu-
tegreze datele auter-
tificate prin tradiție
la Goga, de la Agiu-
breanu) ale tinerei
cale, în marea spiri-
nească din totdeauna
sămănătorismul un-
merituous altădată

- Interesul pentru lumea satului, l-a determinat pe Ion Chinezu să inițieze un studiu monografic în satul Măguri din Munții Apuseni. Au colaborat nume mari și s-a cercetat cadrul istoric, demografic, agricol, etnografic, aspectul psihologic și folclorul.
- După terminarea studiului, Ion Chinezu a donat satului o bibliotecă populară.
- **Monografia satului Măguri** rămâne una dintre cele mai complexe ale vremii respective.

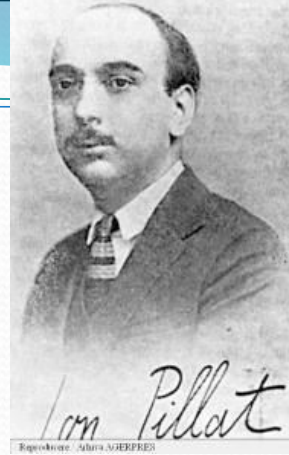

- Ion Chinezu a participat la manifestările culturale din Târgu Mureș și a localităților din împrejurimi.
- În imagine „târgul cireșelor din Brâncovenesti”

- Aspecte de la „conductul etnografic” desfășurat în centrul orașului Târgu Mureș cu prilejul Adunării Generale a Astrei din 8 septembrie 1944

Ion Agârbiceanu, Ion Pillat și Ion Vlasiu (colaboratori la revistă)

- Mulțumită revistei (Gând Românesc), mulți tineri scriitori s-au lansat sau mulți esești între anii 1933-1940. Totodată unii esești au contribuit prin operele lor pe care le-au publicat în revistă. Dintre ei îi amintim pe Constantin Noica și Emil Cioran.
- Totodată au colaborat și scriitori maghiari și sași

- **Lucian Blaga** și Ion Chinezu au fost prieteni apropiați și au întreținut o largă corespondență.

Facsimil de scrisoare a lui Lucian Blaga către Ion Chinezu,
Viena, 10, II-a 1936.

Handwritten text in Romanian script, appearing as a facsimile on a grid background. The text is oriented vertically and is mostly illegible due to the image quality and the texture of the paper. Some faint words and phrases are visible, such as "Vă salut", "Am primit", and "Cu drag", but the majority of the content is obscured by the grid and the low resolution of the scan.

Vincent Chiantelli - 2017 - www.RaptorArts.com

- Ion Chinezu a dorit o apropiere între popoarele român și maghiar, încercând să realizeze acest lucru prin traducerile sale literare.
- „am socotit întotdeauna că a cunoaște literaturile popoarelor care ne înconjoară este un lucru cel puțin tot atât de important pentru noi ca și familiarizarea cu marile curenți ale Occidentului, dacă nu e o datorie de imediată urgență” (Ion Chinezu)

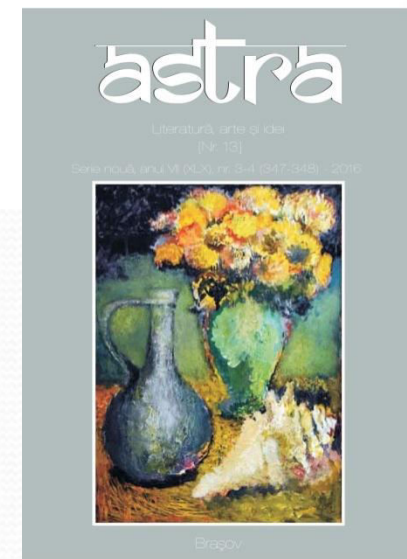

- Constată că la vremea aceea (ca și acum) se traduce la întâmplare. Astfel ar trebui să se traducă reciproc operele sârbești, ungurești, bulgărești și poloneze.
- Ion Chinezu ca să aplice această idee măreață, a început personal să traducă din limba maghiară pe care o stăpânea perfect.

REVISTA ASOCIAȚIUNII TRANSILVANE
PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂN

ASTRA

- Între 1936-1937 a fost secretar al Secției Literare **ASTRA**, unde a avut o fructuoasă activitate publicistică alături de colegii săi.

- Tot el a inaugurat la Cluj, *Expoziția de artă plastică Ardealeană (1919-1939)*. Aici a reușit să promoveze tinerii sculptori, pictori și alți artiși, dar totodată și arta transilvană.

- În timpul celui de-al doilea război mondial, la 30 august 1940 Transilvania de Nord a fost anexată de Ungaria.
- Din acest teritoriu, făcea parte și orașul Cluj-Napoca. Astfel Ion Chinezu a fost nevoit să își întrerupă activitatea, la fel și revista, din cauza condițiilor grele ale vremii.

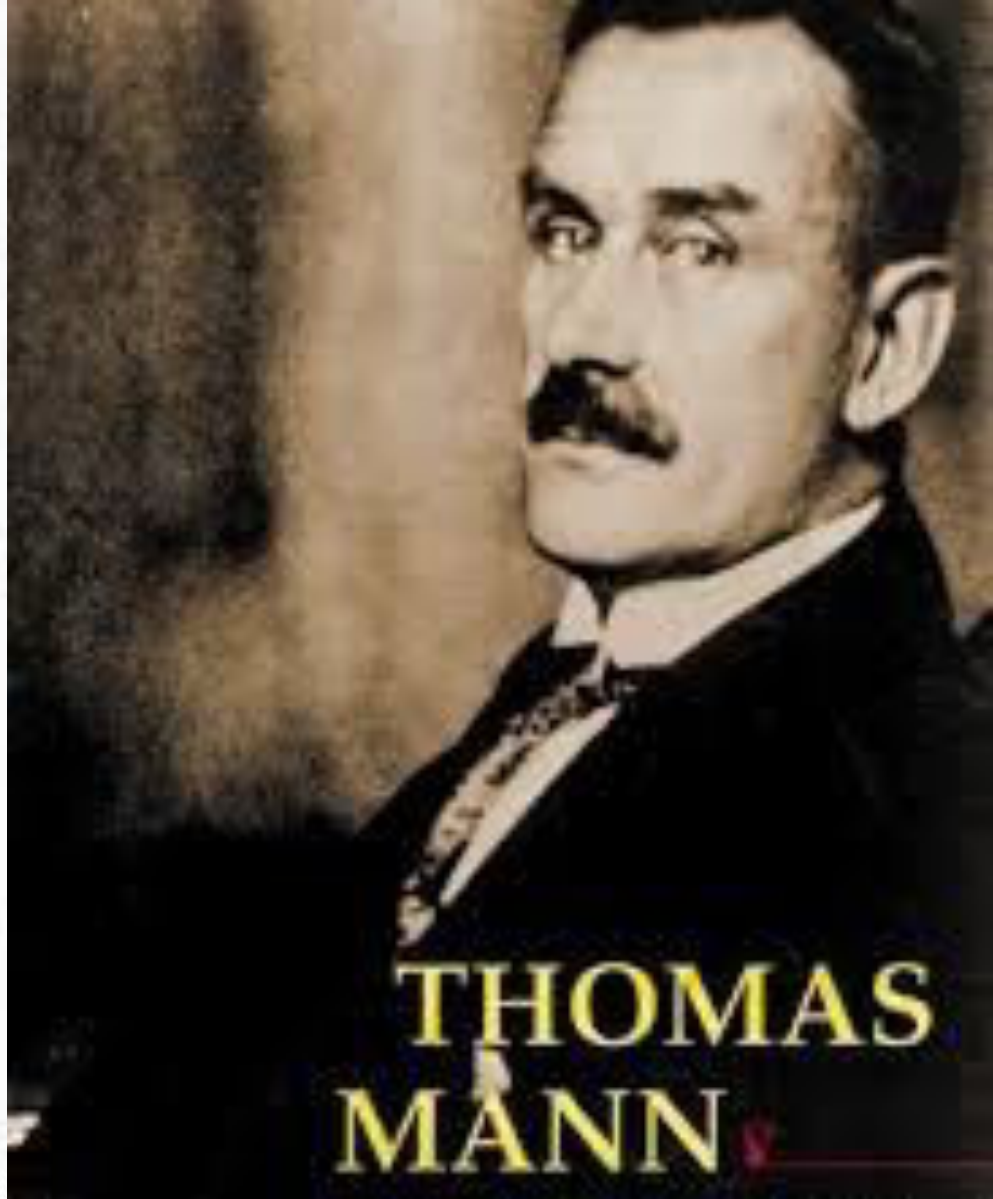
aistoria.ro

- Ion Chinezu pleacă la **București** și se angajează la Ministerul Afacerilor Externe. Devine Consul la Cluj, iar mai târziu la Budapesta.
- În această calitate a reușit să salveze numeroase obiecte de patrimoniu de la distrugere.

- De asemenea, în timpul războiului a publicat articole și a susținut conferințe radio în interesul poporului român.
- A contaminat pe mulți cu gândurile lui dârze.

- În paralel traduce operele unor scriitori germani și maghiari precum Thomas Mann, Jokai Mor etc.

Ion Chinezu inedit

Este bine cunoscută prietenia dintre Ion Chinezu și Ion Breazu deopotrivă, cu trecerea anilor, „dragoste frățească”, așa cum a calificat Ion Chinezu înscrisurile și articolele, apărute în ultimii ani, cu sperți unele ambulanțe prietenoase la înălțările cordiale dintre cei doi critici clujești, care în altă compunere estetică purtate în coloanele presei ardelenă s-au pedit de aceeași parte a baricadei (și nu gladiu, de pildă, la apăsarea operet lui Lucian Blaga).

Prietenia lor, începută de timpuriu (vezi scrisoarea I din 1930) s-a consolidat în special în perioada „Gândului românesc” (1931—1941) când Ion Breazu, fiu-voște la solicitarea prietenului său, a devenit membru al grupului cu același nume și membru

la comitetul de direcție al revistei, fiind, în același timp, unul dintre cei mai activi colaboratori ai publicației conduse de Ion Chinezu. Nu este ușor de vădit că în 1941, când Ion Breazu a plecat, la Sibiu, condusese „Transilvania”, s-a adresat, la rându-i său, lui Ion Chinezu solicitându-l colaborarea. Una din aceste scrisori ale lui Ion Breazu — din 29 decembrie 1941 — a fost publicată în anul din urmă.¹

Marea înmăsură, prin bunăvoința familiei Breazu, să întreprindă dăruirea documentelor și a celorlalte relații, în vederea publicării scrisoarea lui Ion Chinezu care a prezentat răspunsul profesoralului clujean (vezi scrisoarea II), precum și o altă scrisoare care o precede (scrisoarea I).

1

cu înțelegere, ne-am mers cu coșe împănate și am stat alături și la bine și la rău.

N-am reușit să plec la Buda-pesta; stau pus la index. De pe partea asta n-ar fi nici un răz-căz, fiindcă în nici un fel nu rîvnesc la aprecierile aceleia care în momentul de față „toate le leagă și le desleagă” (semnalmente: mult e mic și al dracului), — dar mă doare gîndul că sunt împiedicat în chipul cel mai idiot cu putință să fac tot ce aș putea face, să-mi îndeplinesc chemarea pentru care am și pregătirea trebuitoare. Mihăneală și dorul meu amar de a merge în orașul pe care îl urăsc sunt la fel cu acelea ale marilor cititori ai Școlii ardelenă (și licet parva componere magistra... mă rog frumos!). Astă vară am plecat odată de la ministerul de Externe și am cerut cadru la Sibiu. După o săptămână am fost chemat din nou și obligat să stau acolo. Iată-mă așa dar cu titlul complicat de „detășat din învățămînt cu gradul de consul general”. În fond situația e mai mult decît mizerabilă. Legat de birou de dimineață pînă seara târziu, fără a avea un ceas de răgaz, în timp ce prin birourile vecine toți fanții de familie citesc romane franceze sau engleze, mă macin zadarnic, cu conștiința clară a inutilității — sunt — astată pe la cadavre, dar unde sînt jumătățile de zile libere, lecturile, admirabile ocazii de gîndire și reculegere?

Conferința n-am făcut-o. O voi face-o — din lipsă de timp — în ultimele două zile. Nu conta pe ea; va fi proastă — asta e absolut sigur.

MI-e plin însă capul de alte teme și de îndată ce voi reuși să scap din închisoarea asta, voi lucra. Am început să am oarecare încredere în mine).

Mai prezis de unele detalii prietenoase la colaborarea amintită, scrisorile lui Ion Chinezu conținutele adecvate confesiuni epistolare, de un interes cu totul deosebit, aducînd noi precizări referitoare la starea de spirit a criticului ardelen, prins în încheptarea evenimentelor dramatice din anul 1941. Totul grav al confesiunii, cu accente critice ce vizează vîrfoșile oficialității uncoșene, demonstrează curajul și directia lui Ion Chinezu, precum și simțul de răspundere față de destinul țării grav amenințate; după cum sinceritatea scrisorilor ne probează că de profundă era prietenia celor doi oameni de cultură clujești.

MIRCEA CURTICEANU

Sibiu, provincia. Intr-un bucl de notă scrisă în stînga) Colab-orarea II; telefon 4588. La Mi-nisterul Afacerilor Externe) te-telefon interior: 25. De Sf. Dumitru mă mure: Banca Mureș 79. Îndrețirea pe toți prietenii — nu alta curva pe din Breazu, pe Dorin. Te totu dragostea mea frățească.

Ion Chinezu
[Notă marginală: Să nu curva să te pună dracu să nu mă cauti cînd vii la București!]

(III)

București, 16 dec. 1941

Dragă Breazule,

Nici nu mai încerc să mă scuz; imi închipui că rău îți-am făcut trimițîndu-ți articolul la timp. Nu l-am trimis, fiindcă e o lucrare alambicată la înțeles. Am crezut că voi găsi două zile libere de lectură la Academia.

— De unde! — Trăiesc o viață de cine, de venică goană și osteneală peste măsură. Mai dureros însă decît toate acestea este neînțelegerea groznică pe care o întîmpină toate propunerile și inițiativele mele.

În sfîrșit ce să-ți mai spun. Ar trebui să ne întîlnim și să stăm de vorbă o zi întreagă pentru a discuta totul și a vedea ce este de făcut.

Mă bate gîdul să fac un drum pînă la Sibiu, în proajma sărbătorilor, dar știu cu dacă voi putea?

Revin la articol? Ți-l trimit în halul de ticălosie în care se găsește. Fă cu el ce te vrei. Dacă nu-l publici e și mai bine. Nu numai că nu poate fi vorba de supărare, dar dimpotrivă: ai toată recunoștința mea. Dacă totuși îl trimiți, este pentru că, în lipsă de material, ar putea face eventual

1

Paris, 30 dec. 1930
4, Rue de l'Abbe de l'Épée V.

Brezule dragi,

Mășneagul de pe contrapagină cu pipă-o gură, o fi stat tot aici, pe aici, pe vremea ta? Te jurem că... Particul e etern. Chiar la „Nationale”. Ce păcat că Bibliotecă Academia nu poate fi mutată aici! Am grozavă nevoie de cărți românești.

Ce se mai aude cu „Darul vremii”, cu „Societatea de mîiere”? N-ai fi dispus să mi-o trimiți? — pe aceasta din urmă măcar — și mie? Dar „Patria”?

Cum stai cu lucrarea? Sunt extraordinar de avid de știri din Cluj. Ceiași amici ai mei îmi răspund monosilabic. Ce-ar fi dacă ai pune mîna pe comedi și mi-ai scrie un răvăș chilometric? Te aștept cu drag.

I. Chinezu
[carte poștală, Destinatar:]
Monsieur

I. Breazu
Muzeul Lincei Române
str. Elisabeta, 23
Cluj — Roumanie

(II)

MINISTERUL AFACERILOR
STRĂINE

Sibiu, 16 decembrie

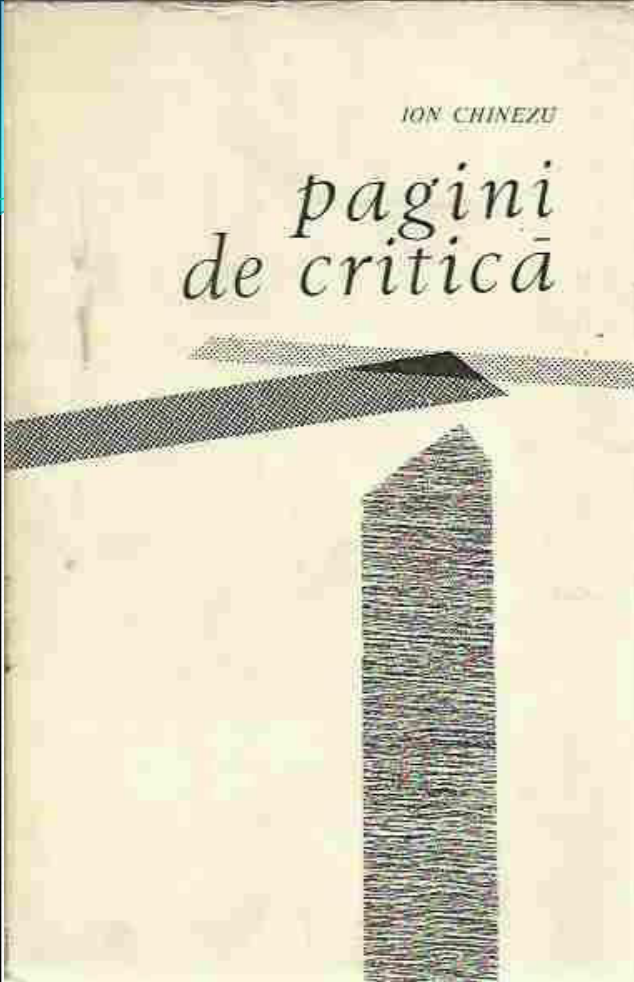
(Destinat, toamna 1941)

Dragi Breazule,
Aflu cu multă plăcere că mă înțelegi „dest” la Sibiu. Asta e bine, fiindcă înseamnă că nu m-ai uitat, iar de acest lucru este mare nevoie, — azi, mai mult decît oricînd. Cine știe cine-o mai scrie teafăr din hova asta a dracului: să ne ținem deci vicin de mîna pînă una alta cel puțin vreo cifru înși care ne

- În august 1944 a fost închis într-un lagăr din Germania unde a fost pus în situația de a alege între viața îndestulată în străinătate sau cariera universitară din țară, a ales a doua variantă.

- **Opera**
- *Aspecte din literatura maghiară ardeleană 1919-1929, 1930*
- *Poezii patriotice (antologie), în colaborare cu Ion Breazu, 1938*
- *Pagini de critică, 1969*

• Traduceri

- Mikszáth Kálmán, *Două alegeri în Ungaria*, București, 1951
- Ana Seghers, *Morții rămân tineri*, București, 1952
- Moricz Zsigmond, *Haiducul își joacă murgul*, București, 1952
- Fehér Clara, *Insula cutremurelor*, București, 1952
- Veres Péter, *Încercarea*, București, 1953
- Sütö András, *Pornesc oamenii*, București, 1953
- *A șaptea bucurie*, în colab., București, 1954
- Horváth István, *Brazdă peste haturi*, București, 1954
- Jókai Mór, *Crăișorii*, București, 1955
- Veres Péter, *Nevasta rea*, București, 1955
- Asztalos István, *Jóska*, București, 1957
- Kovács György, *Buchetul*, București, 1957
- Ferencz László, *Umbra*, București, 1957
- Korda István, *Drumul cel mare*, București, 1958
- Szelmér Ferenc, *Muntele cu trei cocoașe*, București, 1959
- Kovács György, *Fata din Ojdula*, București, 1960
- Sütö András, *Aripă de rândunică*, București, 1960
- Mikó Ervin, *Asalt în țara stufului*, București, 1961
- Mikszáth Kálmán, *Căsătorie ciudată*, București, 1961
- Szelmér Ferenc, *Solstițiul*, București, 1961
- Moricz Zsigmond, *Rubedeniile. Un om fericit*, București, 1962
- Szász János, *Primii și ultimii*, București, 1963
- Thomas Mann, *Casa Buddenbrock*, București, 1972
- Sütö András, *Cei dintâi și cei din urmă*, I-III, București, 1973

- În ultimii ani de viață a fost profesor, dar în final s-a îmbolnăvit. Nu s-a mai putu mișca, și nu mai putea vorbi și auzi.

- „Vara trecută l-am vizitat în locuința sa din șoseaua Kiseleff. Auzisem că e suferind și voiam să-l revăd după aproape două decenii de desprățire (...). Ochii lui priveau fără să vadă sau vedeau fără să recepteze. Soția lui mi-a cerut să vorbesc despre Cluj, despre revista *Tribuna* și scriitorii tineri din oraș, asigurându-mă că *Ionică* aude tot. Mi-au venit în minte cuvintele pe care mi le spusese în august 1940: sunt legat de un stâlp și acest stâlp e patima mea pentru literatură.” (George Sbârcea)

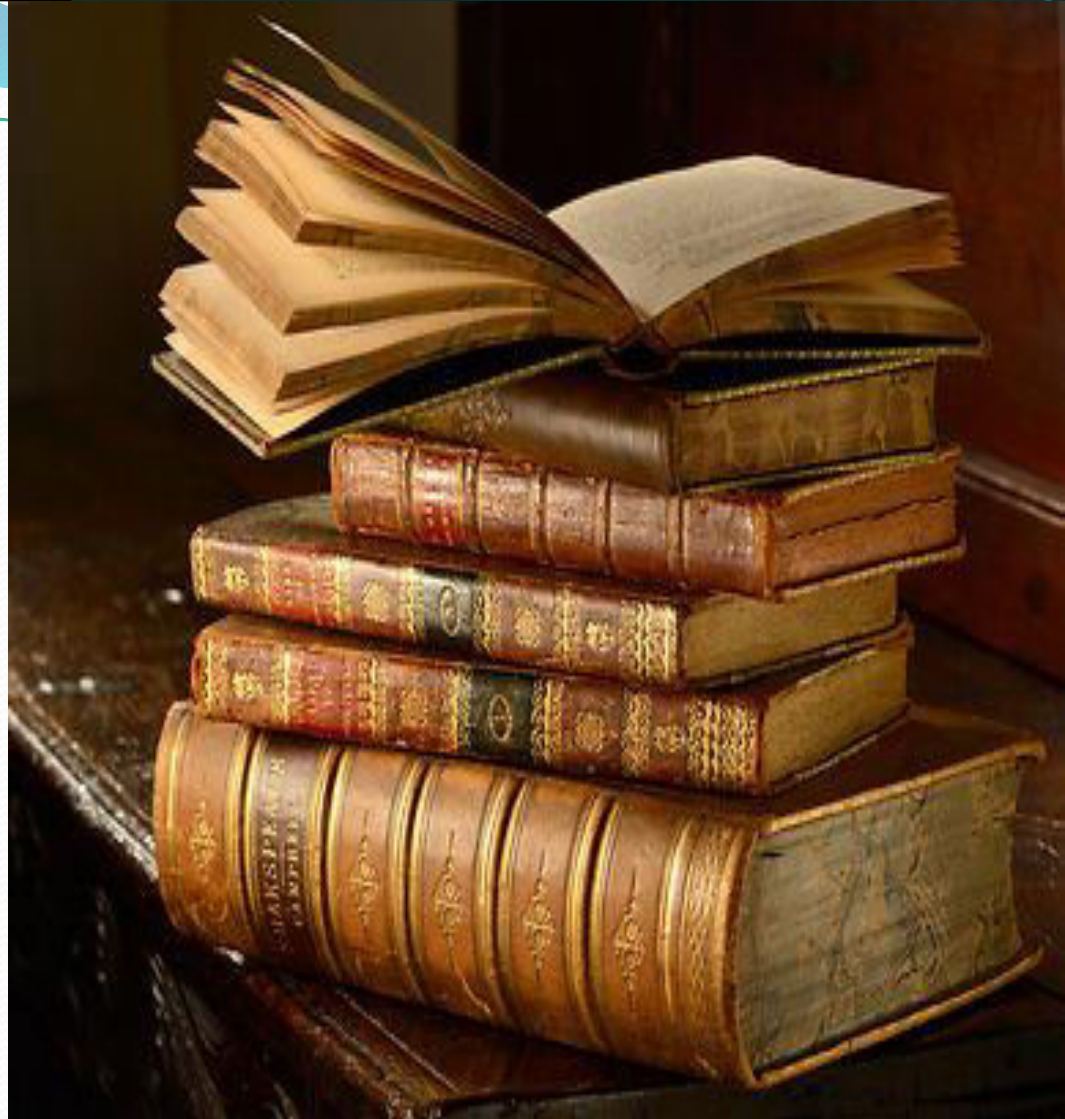
- În imagine George Sbârcea

- În decembrie 1966 a murit și a fost înmormântat în cimitirul Belu catolic din București

8-s-o-u-l-8

<http://8-s-o-u-l-8.deviantart.com/>

- Biblioteca Județeană Mureș deține un număr de 847 de cărți care au aparținut lui Ion Chinezu. Ele au fost donate bibliotecii de către soția sa, Petronela.

- În prezent, Școala Gimnazială din Sântana de Mureș îi poartă numele

- Pictură cu Ion Chinezu, așezată la loc de cinste, la intrarea în școală

Bibliografie

- Ziarul local *Tribuna*, 1967
 - http://www.bjc.ro/wiki/index.php/Chinezul,_Ion
 - Monica Avram, *Ion Chinezul și gândul său românesc, în lumina dedicațiilor păstrate la Biblioteca Județeană Mureș*
 - *Profiluri mureșene, Ion Chinezul*
 - Dimitrie Poptămaș, *Profilobiblon Mureșean*
 - **Imagini:** images.google; deviantart; wikipedia
- **Realizat de prof. Farcaș Ciprian**